

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ
№ 4 (92) 2014 липень–серпень

Виходить шість разів на рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНЕ ІНФОРМАЦІЙНО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО
ВИДАВНИЦТВО «ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА»

Заснований у 1995 р., видається з 1996 р.
До 2012 р. журнал виходив у світ під назвою
«Фізичне виховання в школі», до 2014 р. – під назвою
«Фізичне виховання в сучасній школі»

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу
масової інформації серія КВ № 20003–9803 р від 25.06.2013 р.
Схвалено вченою радою Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова (протокол №8 від 27 лютого 2014 р.)

Передплатний індекс 68840

ГОЛОВА РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Олексій ТИМОШЕНКО – директор Інституту фізичного виховання та спорту НПУ імені М. П. Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР Костянтин ДМИТРЕНКО

ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

Анатолій ІЛЬЧЕНКО – начальник Київського обласного управління з фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Валерій АРЕФ'ЄВ – кандидат педагогічних наук

Геннадій АРЗЮТОВ – доктор наук з фізичного виховання та спорту

Іван БЕХ – доктор психологічних наук, дійсний член НАПН України

Юрій БОРОДІН – кандидат педагогічних наук

Оксана ВАЦЕБА – кандидат педагогічних наук

Едуард ВІЛЬЧКОВСЬКИЙ – доктор педагогічних наук, член-кореспондент НАПН України

Костянтин ВІХРОВ – доктор філософії, кандидат педагогічних наук

Володимир ВОЛКОВ – доктор педагогічних наук

Леонід ВОЛКОВ – доктор педагогічних наук

Анатолій ДУБЕНЧУК – завідувач методичного кабінету фізичної культури і здоров'я Рівненського ОІПОП

Мирослав ДУТЧАК – доктор наук з фізичного виховання та спорту

Валентина ЄРМОЛОВА – кандидат наук з фізичного виховання та спорту

Микола ЗУБАЛІЙ – кандидат педагогічних наук

Любов ІВАНОВА – кандидат педагогічних наук

Галина КОЛОМОЄЦЬ – науковий співробітник Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН України

Тетяна КРУЦЕВИЧ – доктор наук з фізичного виховання та спорту

Микола НОСКО – доктор педагогічних наук

Валерій ПОНОМАРЕНКО – кандидат педагогічних наук

Анатолій ПОПОВ – кандидат педагогічних наук

Станіслав ПРИСЯЖНЮК – кандидат наук з фізичного виховання та спорту

Леонід СЕРГІЄНКО – доктор педагогічних наук

Володимир СТОЛІТЕНКО – кандидат педагогічних наук

Людмила СУЩЕНКО – доктор педагогічних наук

Володимир ТКАЧУК – доктор біологічних наук

Станіслав ТРИЛІС – заслужений учитель України

Олександр ШАМИЧ – кандидат педагогічних наук

Валентина ШЕВЧЕНКО – голова Всеукраїнського благодійного фонду сприяння розвитку фізичної культури, спорту і туризму

ЗМІСТ

ДО СЕРПНЕВИХ НАРАД

Про організацію навчально-виховного процесу у загальноосвітніх навчальних закладах і вивчення базових предметів в основній школі ___ 2

ВСЕУКРАЇНСЬКІ КОНКУРСИ

Ганчева Владислава. Інна Денисюк – лауреат Всеукраїнського конкурсу «Інноваційний урок фізичної культури та урок фізичної культури з елементами футболу» 2013 року _____ 7

Денисюк Інна. Подорож у країну здоров'я. Сюжетно-ігровий урок з елементами футбол-гімнастики в 1 класі _____ 8

Всеукраїнський збір «Джура-2014: Хортиця» ___ 12

МЕТОДИКА, ПРАКТИКА, РЕКОМЕНДАЦІЇ

Валерій Ареф'єв, Наталія Михайлова. Розвивально-оздоровчі вправи – основний засіб фізичного виховання школярів _____ 13

Майєр Володимир. Сучасні методики підвищення ефективності реабілітаційних процесів у разі сколіозів та короткозорості (міопії) учнів _____ 16

НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОЦІ ФІЗКУЛЬТУРИ

Качан Олексій. Контроль інноваційними засобами фізичних навантажень учнів на уроках фізичної культури _____ 20

ПЛАВАННЯ У ШКОЛІ

Крамаренко Микола. Методи і вправи навчання плавання учнів молодших класів, які мають порушення постави та сколіоз _____ 23

ОЛІМПІЙСЬКА ОСВІТА У ШКОЛІ

Єрмолова Валентина, Дмитрієва Тетяна. Інтернет-технології в олімпійській освіті _____ 27

НАУКА ВЧИТЕЛЕВІ ФІЗКУЛЬТУРИ

Вільчковський Едуард, Пасічник Володимир. Система фізичного виховання у школах Швеції _ 33

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ І СПОРТ У ЗАХОДАХ

Пристинський Володимир. Взаємодія духовного і фізичного виховання у формуванні гармонійно розвиненої особистості. Науково-практична on-line-конференція з нагоди 75-річчя Донбаского державного педагогічного університету _____ 38

Дзиба Тетяна. Всеукраїнський фізкультурно-патріотичний фестиваль школярів України «Козацький гарт-2014» у Київській області _____ 42

НА КОНКУРС ЖУРНАЛУ

Мустафеев Леонід. Високий кут Поліни Астахової _____ 43

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО СПОРТУ

Зубалій Микола. Історія становлення і розвитку українського баскетболу. До 105-річчя вітчизняного баскетболу _____ 45

ВЗАЄМОДІЯ ДУХОВНОГО І ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ФОРМУВАННІ ГАРМОНІЙНО РОЗВИНЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ*

НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ON-LINE-КОНФЕРЕНЦІЯ З НАГОДИ 75-РІЧЧЯ ДОНБАСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ПРИСТИНСЬКИЙ Володимир Миколайович – доцент кафедри теоретичних та методичних основ фізичного виховання і реабілітації, завідувач Науково-дослідної лабораторії духовного і фізичного виховання учнівської молоді та студентів Донбаського державного педагогічного університету, кандидат педагогічних наук

Світові тенденції глобалізації суспільно-економічних процесів значною мірою впливають на педагогічне осмислення проблеми духовного становлення *Дитини – Людини – Особистості*. Духовність є неповторною сутністю людини, яка вбирає в себе багатотіковий моральний, культурно-естетичний та науковий досвід людства, його уявлення про цінності життя, цінності здоров'я, внутрішній світ особистості. У ситуації відчуження особистості від духовних цінностей, яка пов'язана з ентропійним зростанням інформаційного потоку, поширенням індустрії формування кліше масової свідомості з її готовими образами, оцінками та смаками виникає духовно-світоглядна небезпека для молодого покоління. Ця небезпека ставить під загрозу гармонію взаємодії Людини і Світу, призводить до нігілізму, конформізму, пасивності, агресивності, девальвації цінностей, зневаги до морально-естетичних і духовно-тілесних ідеалів людини [7, 8].

Подібні загрози й небезпеки ще яскравіше висвітлюють важливість для нашого суспільства духовних джерел існування людини, полікультурної спадщини, народних ідеалів тіловиховання. Для пошуку шляхів реалізації цієї актуальної проблеми 26 березня ц. р. у Слов'янську Донецької області відбулася науково-практична on-line-конференція (www.fvisslav.url.ph) «Взаємодія духовного і фізичного виховання у формуванні гармонійно розвиненої особистості», яку було присвячено 75-річчю Донбаського державного педагогічного університету.

Метою конференції стала публічна онлайн-презентація результатів діяльності Науково-дослідної лабораторії духовного і фізичного виховання учнівської молоді та студентів (завідувач лабораторії – кандидат педагогічних наук, доцент В. М. Пристинський; науковий ке-

рівник – доктор педагогічних наук, професор В. Г. Григоренко, науковий консультант – ректор університету, доктор педагогічних наук, професор С. О. Омельченко).

Науково-дослідну лабораторію було створено у 2010 р. на підставі Угоди про творче співробітництво Донбаського державного педагогічного університету і Науково-дослідного інституту духовного розвитку людини Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля (директор інституту – член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор Г. П. Шевченко).

Основна мета лабораторії:

- розвиток та поєднання духовної і фізичної культури особистості;
- створення духовного середовища, спрямованого на формування національної свідомості, любові до рідної землі, українського народу, готовності до плідної праці в ім'я України, культури здоров'я як суспільно-соціальної і духовно-соматичної цінності;
- проведення фундаментальних та прикладних наукових досліджень щодо реалізації взаємозв'язку духовного і фізичного виховання молоді;
- надання освітньо-виховних, фізкультурно-оздоровчих і рекреаційно-реабілітаційних послуг (проведення лекторіїв, постійно діючих психолого-педагогічних семінарів і тренінгів, круглих столів, відео-мостів, онлайн-конференцій);
- встановлення міжнародного співробітництва з провідними науковими інститутами, центрами, підприємствами, організаціями, фондами для проведення комплексних наукових досліджень з проблем формування духовних цінностей фізичної культури.

Діяльність лабораторії ґрунтується на фундаментальних концепціях та ідеях національного виховання, валеологічної освіти, національної доктрини розвитку освіти України в XXI ст., згід-

*Матеріал подано у скороченому варіанті (Ред.).
© Пристинський В. М., 2014

но з якими фізична досконалість молоді визнається пріоритетною соціально-педагогічною метою державницького поступу, що органічно пов'язано з її духовним розвитком, формуванням ціннісних орієнтацій до здорового способу життя, здатністю до ефективної фахової і соціальної самореалізації. На наш погляд, пріоритетним завданням сучасної освіти є навчання людини відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих як незаперечних соціальних й особистісних цінностей, формування культури здоров'я як суспільно-соціальної і духовно-соматичної цінності.

В українській календарній обрядовості, прозовій усній народній творчості відображається така цінність фізичної культури, як стимулювання здорового способу життя. Реалізація її відбувається в поєднанні з прагненням до гармонійного фізичного розвитку, ідеалом духовної і тілесної досконалості людини, що надзвичайно важливо, коли спостерігається погіршення стану здоров'я, рівня фізичного розвитку, ступеню оптимальної рухової активності молодого покоління [2].

Важливим аспектом реалізації державної політики України, наукових соціально-педагогічних досліджень, інтенсифікації духовно-культурологічного розвитку молоді є формування фізичної культури особистості на засадах сучасної парадигми освіти і виховання. На думку В. Григоренка, В. Пристинського, Т. Пристинської, Г. Шевченко [1, 4, 5, 7], такий акцент у реалізації духовних цінностей фізичної культури випливає з того, що саме молодіжний вік є важливим періодом розвитку й удосконалення духовних, психомоторних, соціальних, фахових підвалин ефективної професійної самореалізації.

Цілеспрямований розвиток у суб'єктів освітньо-виховної діяльності загальнолюдських, актуальних фахових ціннісних орієнтацій, духовності і духовного потенціалу; духовно-фізичних і моральних якостей, свідомості і соціальної зрілості; усвідомленої цінності здоров'я як визначальної умови соціальної самореалізації є підґрунтям формування творчої, конкурентоспроможної, гуманістично спрямованої, громадянсько активної особистості.

Концепція формування культури здоров'я особистості ґрунтується на положеннях загальної теорії культури, на системних культурологічних, аксіологічних та праксеологічних підходах, сутність яких полягає в розумінні процесу формування культури здоров'я особистості як цілісної й динамічної структури, спрямованої на формування високого рівня якості життя, а людини – як творця та захисника життя на Землі.

Стан здоров'я суспільства виступає важливим показником збереження і розвитку людського

потенціалу будь-якої країни, запорукою реалізації її безпеки, індикатором рівня цивілізаційного розвитку. Відтак, здоров'я людини, здоровий спосіб життя є провідними життєвими цінностями, які гарантовано забезпечуватимуть можливість успішної духовної і суспільно-соціальної самореалізації.

Саме цим надзвичайно актуальним проблемам були присвячені доповіді, повідомлення та дискусії учасників конференції.

У програмі конференції було представлено 26 доповідей викладачів і студентів навчальних закладів України – Донбаського державного педагогічного університету (Слов'янськ), Українського тестово-тренінгового освітнього центру «ТОЕІС» (Київ), Національного університету фізичного виховання і спорту України (Київ), Маріупольського державного університету (Маріуполь), Краснолиманського професійно-технічного училища (Красний Лиман), Слов'янської загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 8, Донбаської державної машинобудівної академії (Краматорськ), Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки (Луцьк), Львівського державного університету фізичної культури (Львів), Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (Суми), Академії внутрішніх військ МВС України (Харків), та двох вузів Росії – Чуваського державного педагогічного університету ім. Яковлева (Чебоксари), Череповецького державного університету (Череповець).

Учасників конференції привітала ректор Донбаського державного педагогічного університету доктор педагогічних наук, професор **С. О. Омельченко**, наголосивши на тому, що взаємодія духовного і фізичного виховання у формуванні гармонійно розвиненої особистості вкрай важлива, адже виховання культури здоров'я сприяє формуванню внутрішньої моралі, розвитку духовності людини і всього суспільства.

У доповіді голова організаційного комітету, кандидат педагогічних наук, доцент **В. Пристинський** звернув увагу на те, що людина – це багаторівнева система, особливості якої виявляються в діалектичній взаємодії біологічних і соціальних чинників. Вступаючи в життя через соціальну і професійну діяльність, вона вливається у світ соціального досвіду, котрий є багатовіковим надбанням людства і стає основою для становлення її як особистості. Отже,

Вступне слово ректора ДДПУ, наукового консультанта конференції С. Омельченко

процес діалектичної взаємодії біологічного і соціального впливає й на формування відповідального ставлення людини до здоров'я та має бути дієвим чинником гармонізації духовно-практичної діяльності майбутнього педагога, провідною ідеєю як окремої людини, так і людської спільноти.

У цьому сенсі навчально-виховний процес має бути двостороннім (взаємодія викладача і студента); цілеспрямованим (наявність конкретної мети); багатограним (за метою і змістом щодо формування і розкриття внутрішньої єдності фізичного і духовного); різноманітним (за формами, методами і засобами); неперервним і тривалим у часі (відповідальність за здоров'я виховується протягом усього життя).

У доповіді здобувач Донбаського державного педагогічного університету, керівник фізичного виховання Краснолиманського професійно-технічного училища **О. Качан** (науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В. М. Пристинський) звернув увагу на те, що соціалізація особистості є одним з таких основоположних соціальних процесів, які забезпечують існування людини в суспільстві, передбачаючи засвоєння певної системи знань, норм і цінностей.

Доповідач зазначив, що розвиток інформаційних технологій є продуктом інтелектуальної діяльності найбільш кваліфікованої частини працездатного населення, а їх впровадження у навчально-виховний процес сприятиме реалізації ідей розвивального навчання. Представляючи власний досвід, довів, що завдяки інтерактивним інформаційним технологіям можливо ефективно розв'язувати різноманітні завдання професійної освіти, успішно поєднувати фізичну і розумову діяльність, розвивати інтелектуальні і творчі здібності.

Високу зацікавленість та широку дискусію й обговорення в учасників конференції викликали доповіді директора Українського тестово-тренінгового освітнього центру «ТОЕІС» (Київ) **К. Краснолуцького** [9, 10] та старшого викладача кафедри здоров'я людини, біології, фізичного виховання та фізичної реабілітації Донбаського державного педагогічного університету (Слов'янськ) **Т. Пристинської** [4, 6] про використання стандартів критичного мислення в забезпеченні якості професійної підготовки студентів, а також розвивальних можливостей фізичного виховання, яке передбачає ефективне формування самооцінки

і самоповаги, бажання пізнавати (навчатися) протягом усього життя, логіки розуму, адекватного ставлення до навколишньої дійсності. Автори наголосували на необхідності інтегрувати стандарти і прийоми критичного мислення в дидактичний матеріал програм з фізичного виховання, що зробило б процес навчання привабливішим, привчало учнів та студентів активно мислити, розуміти духовні цінності фізичної культури і спорту.

Широкою дискусією, насамперед серед студентської аудиторії конференції, супроводжувалось обговорення доповіді студентки Донбаської державної машинобудівної академії (Краматорськ) **В. Сосновенко** про необхідність розробки та впровадження в систему освіти студентської молоді нових педагогічних спортивно-орієнтованих технологій, які, на її думку, мають бути спрямовані передусім на формування мотивації до занять, зміцнення здоров'я, підвищення розумової працездатності та успішності під час навчання, на підтримку тривалої творчої активності та життєдіяльності сучасної студентської молоді.

Висновки та перспективи подальших досліджень у напрямі організації наукового пошуку в розв'язанні проблеми взаємодії духовного і фізичного виховання молоді полягають насамперед у розумінні стратегії формування здоров'я як ціннісно-духовної основи культури людини, яка має орієнтуватися, зважаючи на соціокультурну ситуацію в суспільстві, на освітньо-виховне середовище навчального закладу; у розробці, науковому обґрунтуванні впливу інтерактивних технологій на формування культури здоров'я молоді, впровадженні цих технологій у навчально-виховний процес та у системному підході до розробки організаційно-педагогічних умов реалізації інтерактивних технологій формування психосоматичного здоров'я, індивідуальної концепції здоров'я, культури здоров'я як духовно-соматичної і суспільно-соціальної цінності (розвиток образно-концептуального мислення і мотивації, формування ендогенної єдності цінності здоров'я особистості з морально-духовними і життєво-смысловими цінностями).

ЛІТЕРАТУРА

1. Григоренко В. Г. Професійна діяльність викладача педагогічного університету як об'єкт духовного та мотиваційно-системного досліджен-

Доповідь голови організаційного комітету конференції В. Пристинського

Виступ здобувача ДДПУ О. Качана

ня / В. Г. Григоренко, В. М. Пристинський // Духовність особистості : методологія, теорія і практика : зб. наук. праць. – Луганськ : Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля, 2009. – Вип. 1(30). – С. 32 – 46.

2. М а н д ю к А. Б. Цінності здорового способу життя в традиційній народній культурі українців / А. Б. Мандюк, Ю. В. Петришин // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2006. – № 2. – С. 150 – 152.

3. М а к у щ е н к о І. В. Освітньо-валеологічна спрямованість фізичного виховання учнів молодшого шкільного віку / І. В. Макущенко, В. М. Пристинський // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2009. – № 1. – С. 45 – 49.

4. П р и с т и н с к и й В. Н. Психологические условия формирования мотивационно-ценностного отношения учащихся средних и старших классов к занятиям физической культурой / В. Н. Пристинский, Т. Н. Пристинская // Вісник Черніг. держ. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка (Серія : Педагогічні науки. Фізичне виховання і спорт) : зб. наук. статей. – Чернігів : ЧДПУ, 2009. – № 69. – С. 178 – 183.

5. П р и с т и н с ь к и й В. М. Особистісно-орієнтований підхід у формуванні духовно-тілесних цінностей людини / В. М. Пристинський, А. П. Федоров // Філософія здоров'я : гуманітарно-освітній аспект : мат. наук.-практ. конф. (Донецьк, 29 берез. 2011 р.); ред. кол. Н. Л. Пастухова, В. С. Покуль, Г. Є. Челах. – Донецьк : Витоки, 2011. – Т. І. – 278 с. – С. 37 – 47.

6. П р и с т и н с к и й В. Н. Здоровый образ жизни, духовное и физическое здоровье, долго-

летие и работоспособность человека во всемирном кросс-культурном информационном пространстве / В. Н. Пристинский, Т. Н. Пристинская // Педагогические, психологические и медико-биологические проблемы дифференциации нагрузок в физическом воспитании и спорте : мат. межд. электр. науч.-практ. конф. – Одесса, 2010. – С. 10 – 14.

7. Ш е в ч е н к о Г. П. Проблемы образования и воспитания студенческой молодежи в эпоху постмодернизма / Г. П. Шевченко // Духовність особистості : методологія, теорія і практика : зб. наук. праць; гол. ред. Г.П. Шевченко. – Вип. 3 (44). – Луганськ : вид-во Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля, 2011. – С. 200 – 209.

8. Ш е в ч е н к о Г. П. Духовність та духовна культура особистості : монографія / Г. П. Шевченко. – Луганськ : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2006. – 256 с.

9. P r i s t i n s k y V. Ukrainian charitable knowledge development foundation in promoting healthy lifestyle, spiritual and physical education of students / V. Pristinsky, K. Krasnolutsky // Теорія і практика фізичного виховання. – 2010. – № 2. – С. 155 – 159.

10. P r i s t i n s k y V. N. New capacity of cross-cultural infospace in forming knowledge base about healthy lifestyle / V. N. Pristinsky, K. K. Krasnolutsky / / Інноваційні технології в області фізичного виховання, спорту, рекреації і валеології : электр. збірник работ межд. (Интернет) науч.-метод. конф. – Харьков : Академия ВВ МВД Украины, 2010. – Вып. 4. – С. 95– 99.

ВІТАЄМО ЮВІЛЯРА!

Наприкінці липня 2014 року директорів Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка **Михайлу Федоровичу Войцехівському** виповнилося 55.

Майже 33 роки М. Ф. Войцехівський присвятив педагогічній справі. Із них – 26 віддано Інституту післядипломної педагогічної освіти. За ці роки Інститут набув заслуженого авторитету серед педагогів не лише Києва, а й багатьох регіонів України. Зокрема, завдячуючи вмільому керівництву М. Ф. Войцехівського, в Інституті створено різні форми інформаційно-методичних об'єднань учителів фізичної культури, керівників спортивних гуртків, тренерів спортивних секцій. На високому професійному рівні організуються курси з методики навчання футболу в рамках програми розвитку шкільного футболу на теренах України.

Велика увага приділяється організації та проведенню всеукраїнських конкурсів серед учителів фізичного виховання та всеукраїнської учнівської олімпіади з фізичної культури.

За свою багатогранну педагогічну працю Михайло Федорович був удостоєний почесного звання Заслужений працівник освіти України.

Ювіляр – великий шанувальник футболу, сам – завзятий футболіст, неперевершений уболівальник. Тож до вчителів фізичного виховання він відчуває особливу симпатію, адже ці фахівці поєднують професійні якості вчителя, спортсмена й тренера.

Від імені працівників кафедри й усього Інституту щиро вітаємо Михайла Федоровича Войцехівського з ювілеєм! Бажаємо йому міцного здоров'я, сімейного благополуччя та творчої наснаги на довгі роки.

Співпрацівники кафедри фізичного виховання Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка

